

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:
ЛЕВИК Б. С. БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ РЕГІОН:
СУЧАСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПЕРСПЕКТИВИ: [МОНОГРАФІЯ] / Б. С. ЛЕВИК ;
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА". - МАРІУПОЛЬ :
СХІДНИЙ ВИДАВНИЧИЙ ДІМ, 2015. – 244 с.**

Зміни у геополітичному середовищі вимагають від нових країн молодій демократії пошуку ефективних шляхів захисту своїх національних інтересів. Безпекові питання у сучасній геополітичній ситуації залишаються пріоритетними у зовнішній політиці. Створення нових міждержавних утворень економічного, воєнно-політичного, безпекового напрямків на часі. Незалежна Україна знаходиться у пошуку свого вектору по створенню сучасної національної та регіональної системи безпеки, обравши шлях у входження до глобальної системи - Північноатлантичного альянсу. В такому ж становищі перебувають її безпосередні країни-сусіди. На регіональному рівні такі спроби отримали практичний прояв, наприклад у формі ОЧЕС (Організація Чорноморської економічної співпраці, Black Sea Economic Cooperation - BSEC), Балтійської Ради, Спільноти Демократичного Вибору.

В монографії на основі історичного аналізу автор повертається до ідеї Балто-Чорноморського союзу - БЧС ("міжмор'є"). Автор справедливо стверджує, що Україні необхідно самостійно розпочати геополітичну гру, чітко визначивши стратегічні зовнішньополітичні пріоритети. Виходячи з цього повернення до ідеї БЧС є актуальним. Цей політико-військовий та економічний коридор по осі Північ-Південь вигідний як для України, так і для його учасників, він вигідний і для Європейського Союзу, як санітарна зона від агресивної Росії. Одночасно автор слушно зауважує, що в наслідок анексії Криму Україна втратила вплив у Чорноморському регіоні і знизила свій регіональний вплив. Поєднання Балтійського та Чорноморського регіону тільки підсилить їх потенціал.

Аналізуючи потенціал можливих країн-предентів, на прикладі політичної боротьби за владу Б. Левик вдало продемонстрував політичну єдність польського суспільства у європейській інтеграції, а також бажання Європейського Союзу практично допомогти Польщі у демократичних змінах. У роботі акцентовано увагу на "обережній" зовнішній політиці ПР з Росією. Аналізуючи міжнародну політику Польщі у пострадянський період дослідник зауважив бажання Президента Л. Валенси 1992-1993 рр. створити НАТО-2 за участю країн Центрально-східної Європи, України, Білорусії, Румунії, Болгарії, та трьох прибалтійських республік. Політики ПР, за твердженнями автора, бажають створення регіональної системи безпеки, яка не дублювала б функції НАТО, а була доповнюючим фактором і це важливий висновок автора у сучасній геополітичній ситуації.

Левик Б. С. досить детально охарактеризував сучасну польську армію, взявши за основу організаційно-технічну складову. Автор свідомо зупинився на

військово-політичних ресурсах підкреслюючи їх важливу роль у створенні нових регіональних безпекових союзів. Теперішня геостратегічна концепція Польщі полягає у співпраці з Україною і Білорусією для побудови "санітарного кордону" на сході і в подальшій перспективі на створенні регіональної військово-політичної організації.

У роботі Б. Левик звертає увагу на територіально-транзитні переваги нашої держави, вказуючи на згубну зовнішню політику багатовекторності. Аналізуючи політико-правову, законодавчу і нормативно-правову базу України з питань національної безпеки автор робить висновок про відсутність єдності серед українських політиків і парламентаріїв, розбіжність між задекларованими намірами і реальністю, наявністю реальних загроз (розміщення в АР Крим Чорноморського флоту РФ, нерегульованості ділянок спільного російсько-українського кордону, як на суші, так і на воді, енергетичні проблеми і т.д.).

Детально проаналізовано історію створення та стан Збройних Сил України, їх спроможність по обороні держави. Такому ж аналізу піддані виробничо-оборонні підприємства, науково-дослідні установи, навчальні заклади, миротворча діяльність ЗС під егідою ООН та ЄС. Особливу увагу приділено боротьбі за Військово-морські Сили та півострів Крим.

Автор робить висновок, що в сучасній ситуації Україна своєї безпеки самостійно не захистить. Левик Б. С. пропонує ряд ініціатив по забезпеченню національної системи, серед яких провідне місце займає Балто-Чорноморський союз.

Моноетнічна країна-сусідка Білорусь проаналізована Б. Левик у запропонованому єдиному алгоритмі: короткий аналіз територіально-адміністративного устрою, структура законодавчого органу, описана історія проголошення і формування незалежної держави, проведено історично-політичний аналіз чотирьох президентських перегонів (переможець в усіх випадках А. Лукашенко), описані конституційні зміни і реформа, проведено детальний опис оснащення і структури збройних сил, розглянута партійна палітра білоруського суспільства, особливу увагу звернено на відсутність опозиції в парламенті, розібрано багатовекторну політику країни та її взаємостосунки з країнами-сусідами та США, проаналізовані стосунки з міжнародними організаціями (ООН, НАТО, ЄС, ПАРЄ, МФВ, ВБ, ОДКБ і т.д.), розглянуто питання свободи слова, проведено правовий аналіз законодавства з питань національної оборони. На основі проведеного комплексного аналізу автор дійшов висновку, що Білорусь авторитарна країна, пріоритетним військово-політичним значенням для якої є відносини з Росією. Б. Левик проаналізував геостратегічний ре-

зєрв Молдови, яка територіально входить в Балто-Чорноморський регіон. Рух за незалежність МР розпочався 1988 р., його очолив Народний фронт. Внаслідок політичної боротьби країна розділилась на два табори: молдаван і російськомовне населення. Останні (0,55 млн) компактно проживають у Придністров'ї, яке 1990 р. оголосило про свою незалежну республіку. В цьому ж році своє право про автономію заявили і гагаузи, які політично підтримують російський напрям розвитку держави. На території Придністров'я залишається російський військовий контингент та миротворці. Більшість населення ПМР мають подвійне громадянство, 120 тис - російське, 96 тис - українське.

Тривалий час більшість у молдовському парламенті, до 2009 р., утримували комуністи, що негативно відобразилось на європейських прагненнях громадян.

За Конституцією Молдова позаблокова і нейтральна країна. З 2000 р. парламентська республіка. В період 2009-2012 рр. парламент двічі невдало пробував обрати президента, в наслідок чого був розпущений.

Законодавчі акти з питань безпеки відповідають конституційним нормам позаблоковості, збройні сили прагнуть модернізуватись та реформуватись за натовськими стандартами, хоча на практиці не чисельні (11 тис.). Молдова прагне європейської інтеграції, у цьому їй перешкоджає придністровський та "заморожений" гагаузький конфлікти.

Особливе місце займає аналіз трьох прибалтійських республік: Литви, Латвії та Естонії. Ці країни характерні спільними особливостями. Вони мають незначний геостратегічний потенціал, але єдині у своєму євроатлантичному виборі, прибічники демократії та відкритої політики. Ці країни на практиці продемонстрували усьому світу, і в першу чергу пострадянським республікам, реалізацію своїх намірів по входженню до НАТО, а згодом і в ЄС. В минулому етніціональні держави за радянських часів втратили свою етнічну єдність. У Литві - 20 %, Латвії - 48%, Естонії - 40 % населення становили представники інших націй. Всі три республіки на законодавчому рівні відмовились від співпраці з пострадянськими утвореннями (СНД, ОДКБ

і т. і.). Період перебування в складі СРСР законодавчо визнаний окупацією. Особи, які були репресовані і відбували покарання на території Радянського Союзу отримали трудовий стаж у співвідношенні 1 до 3. Основні вектори зовнішньої політики зосереджені на ЄС, США, НАТО. В країнах заборонено комуністичну та націоналістичну ідеологію та символіку.

Збройні сили представлені малочисельними підрозділами, які в критичні моменти можуть бути підкріплені територіальними силами оборони. Озброєння, техніка і зв'язок адаптовані до стандартів НАТО. Військові повітряні сили представлені транспортною авіацією. Бойова авіація відсутня. Повітряний простір над територією прибалтійських республік об'єднаний і патрулюється ВПС НАТО. Протиповітряна оборона має регіональний та глобальний (натовський) рівні. Документи з питань національної оборони опосередковано визначають Росію і Білорусію можливими супротивниками. Основним завданням армії при агресії - вистояти до підходу Сил швидкого реагування НАТО. Військовим трьох країн заборонено займатись політикою. Прибалтійські країни за рахунок НАТО не тільки збільшили свій потенціал, але отримали гарантовану безпеку у відповідності до ст. 5 Вашингтонського договору 1949 р.

По відношенню до сучасного геополітичного становища Росії автор робить висновок, що країна дезорієнтована у світовому просторі і залишається все більше ізольованою серед вісьмірки найпотужніших країн.

Левик Б. С. упевнений, що Балто-Чорноморський союз відбудеться як логічне регіональне утворення. Такий висновок викликаний теперішньою ситуацією у регіоні та розстановкою сил. Світові центри сили шукають співпраці з регіонами. Автор на основі проведеного аналізу надає науково обгрунтовану пропозицію для своєї держави.

С. Конопльов,
директор Гарвардської програми
з чорноморської безпеки та програми
з безпеки США-Росія і США-Південна Азія